

"זכרון מאיר"

פרשת השבוע

[רבנו בחיי. מ"ט – ט"ו].

"וירא מנוחה כי טוב". ו. וכו', זהו הגיון התורה שצריכה מנוחת הגוף ויגיעת הנפש, בהפך מעסקי העולם שצריכים יגיעת הגוף ומנוחת הנפש.

ומפני שעסק התורה צריך פנאי והשקט הגוף, ואי אפשר שתתקיים במי שיש לו טרדות ואנחות, על כן תקנו לנו רז"ל בתפלה: "השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחלה והסר ממנו יגון ואנחה".

ואין הכונה במתפלל שישב לנו ה' יתברך השופטים והיועצים כדי שינגוש עסקי חובותיו, ולא לזה כיוון ישעיה שאמר (ישעיה א' - כ"ו): "ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועצך כבתחלה", אבל וכו' אנו מבקשים את ה' יתברך שישבו לנו השופטים שיהיו יושבים בלשכת-הגזית לשפוט בינינו כבראשונה ולתת עצה כבתחלה, ואז יהיו כל ישראל מוכנים לקבל המושכלות ומשיגים באותו זמן ידיעת ה' יתברך, כענין שכתוב (ישעיה י"א - ט"ו): "כי מלאה הארץ דעה את ה' וגו'". וכו', שאי אפשר להשיג ידיעת ה' על השלמות עם הגיון והאנחה, רק עם השמחה ועם המנוחה.

* * *

[משך חכמה" - מרן הג"ר מאיר שמחה זצ"ל]

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו'. הענין, שהאדם יש אחד שחי לעצמו [גם זה טוב] ויש שחי לבני-ביתו ויש שחי לעירו, ויש שחי לכל העולם ועל-זה נאמר (משלי י' - כ"ה) וצדיק יסוד עולם. ויעקב אבינו לא בעירו לבד היה חי ולא בארץ גושן לבד רק בכל ארץ מצרים, והיינו שפסק הרעב במצרים שברך לפרעה שיעלה היאור בשבילו, וזה שאמרו אבל כבוד זה למצרים ולא לארץ גושן בלבד, שחזר הרעב למקומו לאחר פטירתו. ולכן רבינו הקדוש קרי אנפשיה (מד"ר, ועי' ירושלמי כלאים פ"ט) וחייא יהודה י"ז שנים בצפורי, היינו שמענוותנותו הקטין כבודו שאינו חי רק בצפורי, אבל האמת שרי' חייא צווח אי לכם עוברות שבארץ ישראל, הרי שכבודו הגין על כל ארץ ישראל ודו"ק. וזה שראו אחי יוסף כי מת אביהם, היינו שחזר הרעב למקומו וכמאמר הספרי פרשת עקב, ולכן יראו מפני יוסף. - [וכו']].

עפ"י "לקט שיחות מוסר" מאת מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל

אמרו במדרש (ב"ר צ"ח ד'): בשעה שהיה יעקב אינו נפטר מן העולם קרא ל"ב בניו וכו' אמרו לו שמע ישראל אבינו כשם שאין בליבך מחלוקת על הקב"ה כך אין בליבנו מחלוקת ה' אלוקינו ה' אחד, וכו'. ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' שמואל הדא הוא שישראל משכימים ומעריבים בכל יום ואומרים שמע ישראל אבינו ממערת המכפלה אותו דבר שצויתנו עדיין הוא נוהג בנו ה' אלוקינו ה' אחד.

וכיצד יכול כל יהודי להבטיח לאביו שבמערת המכפלה שכשם שבליבו כך בליבנו. אלא שבמעמד הר סיני נתקעה בליבנו האמונה ברגש טבעי ומושרש, כאמור (שמות יט, ט) למען ישמע העם בדברי אתך וגם בך יאמינו לעולם.

והנה בגמ' סנהדרין (דף צב:) אמרו שאפילו בשעת הסכנה אל ישנה אדם את עצמו מרבנות שלו (ועיי' במאירי שם שהכונה שכל איש ישראל בדלותו ובדוחקו לא יפחות את עצמו ממנהג שררתו כפי הראוי לו) ולמדוהו מחנניה מישאל ועזריה שהלכו לכיבשן האש במלבושי הכבוד שלהם.

ואע"פ שאצל חנניה מישאל ועזריה היה הדבר לקידוש שם שמים בפירסום גדול, למדו משם גם על צרה ודוחק הבאים חלילה על אדם מישראל ושעת סכנה פרטית שאין אדם אחר יודע בצרתו.

והביאור בזה, שתוקף האמונה אצל כל יהודי חייב להביאו להכרה שעניו ודוחקו וסכנתו הכל הוא מהשי"ת אב הרחמן, ומקדש שם שמים בינו לבין עצמו ממש כחנניה מישאל ועזריה שהלכו לכיבשן האש על אמונתם, כי בלב כל איש ישראל מפעמת אמונה איתנה כאמונתו של יעקב אבינו.

ואין חסירה לנו אלא ההתבוננות שתביא לידי גילוי את האמונה המושרשת בנו - כשם שאין בליבו של יעקב אבינו אלא ה' אחד כך הוא בליבנו ה' אלוקינו ה' אחד.

פלפולא חריפתא

בדין "בר חיובא"

בספר "כרם שמואל" (סי' ז') נסתפק בקורא (את המגילה) שדילג מלה והשומעים השלימו בעצמם, האם המשך קריאתו חשיבא מעשה-מצוה. - (והעירוני דהוי כשני קוראים שכבר יצאו ידי חובה).

הגרע"א הקשה על דברי תוס' ר"ה דף טז: עיי"ש, אמאי החוזר ותוקע להוציא אחרים נחשב "בעידנא" הרי הוא כבר יצא, והחתם סופר תירץ שעיי" ערבות נחשב דעדיין "לא יצא" ומקיים עתה מצותו, [מיהו עיי' תשו' כ"ב שתירץ באופן אחר].

ולכאורה אין הכרח לומר דהגרע"א אזיל כאן בשיטת הריטב"א (הני"ל דהוי כפורע חובו של חברו), דגם להר"ן (דכמי שלא יצא הוא דמי) עדיין יתכן דלא חשיב "בעידנא". ויל"ע.

ומאידך מה שנקט הגרע"א שרק בבר-חיובא שייך ערבות, אין מזה קושיא (כמו שראיתי שעוררו) דמוכח דבעינן "מעשה מצוה" גמור וזה כשיטת הר"ן, דגדר הענין דליכא ערבות אלא בבר-חיובא.

ויעויין עוד שהצ"ח והגרש"א סוברים שאפשר שכיון ששמעון בן שטח הוציא את ינאי המלך שוב מצי להוציא את המלכה, והגרע"א לא ניחא ליה בזה. ואולי תליא בזה וצ"ע.

ולכאורה יל"ע לפי דברי החזו"א שבעינן מעשה מצוה המיועד עבורו, אמנם י"ל שיכול ליעד עיי' כונה.

בסוגיא דלאו הניתק לעשה והתראת ספק

הרמב"ם כתב שהנשבע שחבירו יעשה או לא יעשה, הוי שבועת שוא, אבל אינו לוקה כיון דהוי התראת ספק, עכ"ד, ודבריו צ"ב.
ומוסיף הרמב"ם שאין לוקין בהתראת ספק אלא א"כ לאו שבו מפורש בתורה כמו שביארנו בהל' סנהדרין, והאחרונים נתחבטו בביאור דבריו אלו, ובנודע-ביהודה כתב בביאור דברי הרמב"ם דאם ליכא אפשרות של התראת ודאי מזה ידעינן דבזה חייבה התורה מלקות גם בהתראת ספק.
ודבריו צ"ב, דאיך מוכח שלוקה, דאדרבה נימא שאכן לא ילקה.
והנה ברש"י מכות דף טו: ועוד דוכתי, ובפרט ברש"י שבועות דף ג: מבואר דענינו של העשה ב"לאו הניתק לעשה" הוא לפטור מעונש המלקות.
וכן יש להוכיח מגמ' תמורה דף ד: דפריך לר' יעקב מאי בעינן לקרא דוהנותר וגו', ולכ' הא כדי שיתקן הלאו, ומוכח דכל יעודו לתקן העונש ולר' יעקב דאין שייך כאן מלקות כיון דאין בו מעשה קשיא למאי בעינן לוהנותר וגו'.
ועפ"י ז"ל בביאור לשון ר' יהודה "לומר שאין לוקין עליו", שזוהי כונת הפסוק עצמו לומר שאין לוקין עליו, וממילא מוכח שלולא העשה היה לוקה, ומובנת הדעה דס"ל דילפינן מכאן להתראת ספק בכל התורה.
והשתא יש לבאר לשון הרמב"ם "לאו שבו מפורש בתורה" שכונתו ללאו הניתק לעשה, דכיון שזהו יעודו של העשה לכן חשיב שנאמר בפירוש שלוקין על לאו זה.

לעי"נ ר' אלימלך ב"ר שלום ז"ל
נב"ע כ"ו טבת תשס"ח
ולעי"נ ר' אברהם אהרן ב"ר אליעזר דוד ז"ל
נב"ע ר' ניסן תשס"ט
ולעי"נ ר' שמואל יצחק ב"ר אליעזר ז"ל
נב"ע י"ח אייר תשס"ט
ולעי"נ ר' יהושע העשיל ב"ר ישעיהו הלוי ז"ל
נב"ע ל' שבט תשס"ג
ולעי"נ ר' דב ב"ר שניאור זלמן ז"ל
נב"ע כ"ג מרחשון תש"ע
ולעי"נ מרת עדינה ב"ר בנימין ע"ה
נב"ע ט' כסלו תש"ע
ולעי"נ ר' אשר אלכסנדר ב"ר שלמה ישעיהו הלוי ז"ל
נב"ע כ' טבת תש"ע

* * *

נא להעתיק בתפילה ולערוך רחמי שמים, לרפואת הרב רפאל מיכאל בן רייץ, ולרפואת האברך רפאל שמואל בן יפה
(בגורי הישיבה הקי' שנפצעו קשה בתאונת דרכים)
ולרפואת איטל בת חוה
לרפוי"ש בתושח"י

ניתן לדפוס את הטקסט באיטל - e-mail

zichronmeir@shtaygen.co.il

יוצא לאור ע"י כולל "זכרון מאיר" – חניכי סלבודקה

מקום הלימוד: בית-המדרש סלבודקה – דרכי-אי"ש
רח' האדמו"ר מגור 16, זכרון-מאיר בני-ברק
טל: 050-4125547
כתובת למכתבים:
ת.ד. 557, בני-ברק 51104
Address for letters:
P. O. B. 557 Bnei Brak 51103 Israel

The bank's details for wire transfers

The first international bank of Israel ltd.
Branch: pagi bnei-brak no: 188
Branch adres: 42, chazon ish st.
Bnei-brak 51511
Swift code: firbilitxxx
Iban: il 45052188000000435120
Name: kollel zichron meir

כתובות עמותת "בית יוסף קדימה" ת.ד. 722 קדימה 62920 (ביהמ"ד רח' מיימון 13), ע"ר 580447498

השיעור בהלכות שבת מתקיים בס"ד (בחורף) במוצאי שבת קודש בשעה 9.00

(בקיץ) ביום ששי בשעה 10.00 לפנה"צ

הציבור מוזמן

השיעור בכלל קדימה, מתקיים בס"ד ביום ראשון בשעה 5.00.

